

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET.

INNEHÅLL:

Eva Fryxell, Evolution och erotik. Reflexioner med anledning af Henry Drummonds verk »Människans utveckling».

Amanda Kerfstedt, Bara tre små veck.

Hellen Lindgren, Litteratur: En roman om förste konsuln; Fru guvernören af Paris af *M. Malling*; Tysta djup af *Anna Roos*.

Kvinnobildningen inför Kongl. Maj:t.

En arbetarskefest.

Meddelande från Fredrika-Bremer-Förbundet.

Från skilda håll.

Pris pr årgång: { För Förbundets medlemmar kr. 2: 50.
 { För icke medlemmar » 4: 00.

**K. M. Lundbergs Bosättningsmagasin och
Almedahls Fabriks Försäljningsmagasin**

7 Storkyrkobrinken 7
STOCKHOLM.

Specialité: **Linne- och Sängutstyrslar.**
Största härvarande lager af **Linne- & Bomullsväfnader:**
Duktyger, Handdukar, Näsdugar, Spetsar, Lakansläffter. Broderier.
Färdigsyddas Damutstyrslar, tillverkade å egen syateljier.
*Priskurant och provor sändas franko. Order å väfnader, uppgående till
minst 25 kronor, levereras fritt vid närmaste järnvägs- eller ångbåtsstation.*

Doktor HEDDA ANDERSSON

38 Malmskilndsgatan 38.

Mottagningstid från och med den 1 Nov. hvardagar 12—2 e. m.
helgdagar 10—11 f. m. Allm. Tel. 82 99.

Gunilla Viléns Handarbets-Atelier,

6 Nybrogatan 6, n. b.

Grundlig och praktisk undervisning lämnas elever i alla slags handarbeten. Kurs, omfattande 50 tim., 15 kr., en lektion, 2 tim., 75 öre. Resande i Stockholm uppmärksammas på min Handarbets-Atelier såsom särdeles lämplig därigenom, att eleven själf får bestämma lektionstiden från 9 f. m. till 5 e. m.
OBS! Beställningar emottagas för upprättningar, monteringar samt förfärdigande af linneutstyrslar.

Hygieniska Skodon tillverkas för Herrar, Damer och Barn.

OBS! Prisbelönda af Dräkt-Reformföreningen.
Skodon tillverkas äfven efter modern fason.

➔ Allt arbete utföres noggrant och af bästa materiel. ➔
Reparationer verkställas väl och på bestämd utlofvad tid.

P. GUST. PETTERSSON,
52 Drottninggatan 52.

Nya Hushållsskolan

(för bildade flickor). Grundad 1881.

Föreståndarinna: Fröken H. Cronius.

Nya Hushållsskolans Matsalar

Vestra Trädgårdsgatan 19.

OBS! Särskild matsal för fruntimmer.

Magasin des Nouveautés pour Confection

20 Kungsträdgården 20

och dess filialer

3 Vesterlånggatan och 75 Vesterlånggatan

rekommenderar

i största urval till **billigaste priser**

Höst- & Vinterkappor

H. de THANCH HÖCKENDORFF.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna vården af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrödda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning (Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),

som under garanti af Stockholms Enskilda Bank åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å in-teckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att in-teckningarna blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad in-teckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter Stockholms Enskilda Bank därigenom uppkommen skada.

Förvaringsavgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

Det nyaste på försäkringsområdet är

ALFA

Allmänna
Lif-
Försäkringsbolagets
Assurans af 1895.

ALFA medger valfrihet i hög grad.

ALFA-brevet tillåter den försäkrade att efter omständigheter och behof framdeles åt sig utvälja kapital eller lifränta, att utfalla förr eller senare med mindre eller större belopp.

ALFA-tabellerna äro upprättade för alla inträdesåldrar från 1 till 75 år.

ALFA-inbetalning göres på en gång, med minst 500 kronor.

ALFA lemnar på insatta 1,000 kronor antingen kapital, minst 2,000, högst 10,000 kronor eller lifränta, minst 54, högst 3,805 kr. årligen.

ALFA är en afdelning af

Allmänna Lifförsäkringsbolaget

Stockholm, Vasagatan 10.

(G. 21658)

Läderplastik.

Alla slags verktyg för läderplastik säljas billigast hos

PER FROM, Stockholm,

54 Mästersamuelsgatan 54.

OBS.! Saxar, knifvar och skridskor slipas.

Aug. Magnusson

(etablerad 1860)

46 & 48 Vesterlånggatan 46 & 48

Försäljningslokaler: *nedra botten, en, två* och *tre* tr. upp

STOCKHOLM.

Största lager i Norden

af

Kulörta o. Svarta Ylleklädningstyger

Kulörta och Svarta Sidentyger

Bomulls-Tvättklädningstyger

Schalar och Kapptyger m. m.

Observera! Genom direkta förbindelser med in- och utlandets förnämsta fabrikanter kan jag erbjuda ofvannämnda artiklar **bättre** och **billigare** än någon annan och torde en hvar genom besök i mina lokaler eller genom requisition af profver och varor lätt blifva öfvertygad om fördelen att hos mig fylla sina behof af dessa artiklar.

Riks-Telefon 6 26.
Allm. Telefon 28 67.

Profver på begäran
kostnadsfritt.

Riks-Telefon 6 26.
Allm. Telefon 28 67.

Evolution och erotik.

Reflexioner med anledning af

Henry Drummonds verk »Människans utveckling»

När en fråga blifvit riktigt tilltrasslad, och allmänheten råkat in i ett kaos af meningar så förbryllande, att personer tout de bon skänka sitt bifall åt två motsatta meningar och tro sig gå åt höger, då de gå åt venster; — när en lifsfråga råkat in i ett dylikt virrvarr, då erfares rätt djupt behovet af dessa öfverlägsna och klarsynta andar, som förmå skingra töcknen, utreda ämnet och anvisa rätta sättet för frågans lösning. En sådan befriare ur tvekans obehag och förlamning är i vissa fall Henry Drummond. Genom sin bok »*Människans utveckling*» har han från populär naturvetenskaplig synpunkt belyst och utredt den mycket omtvistade frågan rörande erotikens rätta uppgift vid människans utveckling och anvisat nya synpunkter och åskådningssätt, som väl behöfvas för att hitta vägen ut ur den labyrint af motsägelser, hvilken omgifver detta ämne.

De för hvilka den kristna sedelagen är vägledande och bindande auktoritet, erfara mindre behof af frågans naturvetenskapliga utredning, än de, hvilka stå tvekande, kanske förnekande inför religionen. Många kristna skola kanske t. o. m. finna det stötande, när man från naturvetenskapen vill hemta stöd för etiska lagar, och känna misstro mot Drummonds verk, emedan förf. genast i inledningen tillkännagifver, att det icke ligger inom planen för hans verk att utforska, hvad religionen uträttat för mänsklighetens höjande. I förbigående påstår han detta varit omätligt. Kristendomens målsmän hafva ingen anledning till oro. Drummond är varm anhängare af Kristi lära. Men med hans vidtomfattande syn på utvecklingsförloppet »finnes ingen motsats, ingen fiendskap mellan kristendomen och evolutionsläran». Härom säger han i bokens avslutning: »Hittills har intet ord yttrats för att försona kristendomen med evolutionen. Och hvarför? Därför att dessa båda äro ett. Evolution och kristendom hafva samma upphofsman, samma mål, samma anda. Ingen kan följa evolutionens naturliga linier utan att högst upp på dess spets komma till kristendomen».

Grundidéen och nyheten i Drummonds stora verk, ehuru nära sammanhängande med det ifrågakvarande ämnet, kan här dock blott flyktigt påpekas. Drummonds hufvuduppgift är att bevisa, det evolutionsläran blifvit skeft framställd, då dess upphofsmän grundat den endast på egoism, på kampen för tillvaron och förbisett den andra lika mäktiga faktorn i utvecklingen: altruismen, kampen för andras tillvaro. Genom denna och andra ofullkomliga och ensidiga framställningar af evolutionen, t. ex. förbiseendet af utvecklingens andliga sida, har läran råkat i misskredit och kommit i strid, ej blott med en fullständigare uppfattning af faktiska förhållanden utan ock med etikens och kristendomens djupaste kraf: kärleksbudet. Teoriens anhängare hafva i följd af denna skefhet nästan tvingats att förneka antingen sanningen af utvecklingslärans kvintessens eller ock det berättigade i etikens fordran på altruism, på kärlek till nästan. Från detta dilemma har Drummond räddat sina samtida genom en allsidigare uppfattning och framställning af utvecklingsförloppet. Han har ådagalagt, att ingen evolution varit möjlig, om ej jämte självbevarelse-lagen omsorgen för släktets uppehållande ständigt gjort sig gällande.

Största delen af Drummonds verk, som handlar om människans fysiska utveckling och »själens gryning», måste helt och hållet förbigås såsom ej tillhörande ämnet för denna uppsats; ehuru redan i de båda kapitlen: »Kampen för tillvaron» och »Kampen för andras tillvaro» själfva grunddragen till evolutionens sista och högsta former kunna upptäckas. Redan här framträder brodden till och krafvet på de egenskaper, som först genom utvecklingens sista och viktigaste daningar: äktenskapet och familjelifvet, kunnat alstras, tillväxa och i någon mån fulländas.

I tvenne kapitel, det ena: »En moders evolution», det andra: »En faders evolution» afhandlar Drummond detta ämne. Framställningen är vidlyftig, och en stor del af detaljerna, som ej direkt beröra syftet för denna artikel, måste därför blott i förbigående omnämnas. Hur intressant än skildringen är af de medel, af hvilka naturen betjänat sig för att möjliggöra, väcka, nära och utveckla den känsla, som nu mer än alla andra vinner erkännande, och som vi i sin fulländning kalla moderskärlek, så måste dock äfven denna vackra skildring förbigås såsom ej behöflig för utredande af den meningsförbistring, som nu råder rörande erotiska förbindelser.

Däremot erhåller detta ämne i framställningen af äktenskapets och familjelifvets uppkomst och utveckling en utredning, som borde vara af särskildt intresse under nuvarande omständigheter, då dessa

frågor tillhöra tidens mest brännande och oupphörligt ställas under debatt af man och kvinna, af lärd och olärd; då allmänheten ej tröttnar att sluka, pressen ej att berömma det ena skaldestycket, den ena romanen och uppsatsen efter den andra med angrepp mot och förslag till upphäfvande af äktenskap och familjelif.

Henry Drummond betraktar dessa institutioner såsom evolutionsarbetets högsta eröfring och viktigaste vinst. »Då familjen uppkom, men ej förr», säger han, »betryggades världens högre evolution. Fullbordandet af familjens båghvalf utgör ett af historiens stora landmärken, om ej dess allra största. Fysiskt, psykiskt och etiskt är familjen evolutionens mästestycke. Säkert är att på samhällets senare stadier har den förändring, som uppstod genom engiftets införande, skett till de fysiska intressenas bästa både för föräldrarna, afkomman och samhället». Men dessa fysiska vinster öfverträffas dock vida af de etiska, »ty familjen är icke allenast utvecklingens största skapelse utan äfven det främsta verktyget för ytterligare skapelser». Långt innan evolutionsläran »visade sitt vetenskapliga intresse för denna första samhällskärna och förklarade den för den strategiska punkten i moraliskt framåtskridande, anvisade filosofi, poesi och historia samma stora plats åt familjelifvet. Den enda punkt, i hvilken samtliga utforskare af det förflutna öfverensstämde, i hvilken alla framtidens profeter mötas i sina profetior, i hvilken alla vetenskaper från biologien till etiken förete en entusiastisk enhet, är i deras tro på denna ännu så högst enkla institutions oförgängliga spännkrafter».

Hvad är det som föranleder Drummond att så högt värdera äktenskap, familj och hemlif? Han ser i dessa institutioner villkoret och medlet för frambringandet af evolutionsarbetets härligaste frukt: kärleken. Första uppkomsten och tillväxten af denna känsla skildras, som ofvan är sagdt, i beskrifningen om gryningen af moderskärleken. Men den motsvarande »hälften af den hvalfbåge, på hvilken hela den högre världen är byggd», faderskärleken fattades ännu. Så naturlig synes oss nu denna känsla, att vi förbise svårigheterna för dess utveckling, och förgäta det »hvarje steg i framåtskridandet måste tagas med bajonettspetsen på bröstet. Frukantvärda begynnelsehinder måste öfvervinnas», innan evolutionen kunde fullborda sitt verk att genom vildens tämjande, genom hans moraliska tukt och vänjande vid hem och familjelif dana en god äkta man och husfader.

Berättelsen om detta daningsarbete innehåller intressanta skildringar af mannens och kvinnans inbördes förhållanden under förhistoriska tider och i det vilda tillståndet. »Sannolikt hafva vi alla» säger

Drummond, »tagit för afgjordt, att män och hustrur älskat hvar andra». Men detta är ett misstag. »I den lägre naturen råder det förhållandet, att hane och hona icke älska hvarandra; och på människo-naturens lägre trappsteg älska icke heller man och hustru hvarandra. Hos vilda folkslag är giftermålet icke förestafvadt af kärlek utan grundar sig på rof. Den föreställning, att könsens tillvaro förklarar kärlekens tillvaro, är oriktig. Äktenskaplig kärlek har under de långa tidsåldrar, som föregått den historiska perioden, sannolikt varit nästan okänd». Först hos «några få nationer, som tillhöra undantagen, hafva under världshistoriens senaste få timmar man och hustru sannt älskat hvarandra».

Under mänsklighetens tidigaste skeden voro beröringen och samlifvet mellan de båda könen inskränkta till korta, obestämda tider, och ingen af de omständigheter funnos, som möjliggjorde bildandet af hem och familj. Men småningom förbättrades de yttre lefnadsvillkoren så, att man och hustru kunde tillbringa en allt längre tid af sitt lif tillsammans. Fördelarne af detta lefnadssätt och af en sammansluten familj kändes och erkändes alltmer. Den nära beröringen med och det långvariga beroendet af hvarandra alstrade så småningom intryck, som närmade sig tillgifvenhet och kärlek. Det fanns åtminstone en möjlighet för, att dessa känslor skulle kunna slå rot. Men så länge mannen hade ett eller ett par dussin hustrur, kunde sann äktenskaplig kärlek icke uppkomma. Månggiftet, den splittrade kärleken till flere, måste afskaffas, tillgifvenheten måste koncentreras, om det högre etiska förhållande mellan makarna, som alstrar verklig kärlek, skulle kunna uppstå.

Gradvis och endast steg för steg infördes engiftet hos högre nationer, hvilka det sedan hjälpte till att än mer höja. Men hur stora de svårigheter äro, som måste öfvervinnas för att nå idealet, inses bäst däraf, att få bland de nationer, som nu lefva, hafva uppnått det, och att så många folk och stammar försvunnit från jorden utan att hafva uppnått det. »Nationer efter nationer hafva kommit samman endast för att åter skingras och hafva icke lämnat annat arf efter sig än lärdomen — som ännu endast förstås i ett fåtal fall — hvarför de misslyckats».

Ett exempel på den långsamhet, med hvilken grundliga förändringar försiggå, finner man däri, att det äldre systemet, månggiftet, ännu flerstädes kvarlefver i det moderna Europa, ehuru evolutionsläran för länge sedan utdömt det. Hos vilda folkslag grundar sig giftermålet på rof, hos halfvilda på köp, »hos ofullständigt civiliserade

nationer, — till hvilka vi måste räkna oss själfva — är det en konvenanssak». Brud och brudgum mötas i många fall som fullkomliga främlingar, ty den förberedande trolofningen, som leder till ömsesidig bekantskap och intelligent kärlek förekommer icke. »I några de största civiliserade länder är ömsesidig kännedom mellan ungdom af båda könen omöjlig; äktenskapen ingås endast genom ett högre slags köp, och lifvets viktigaste steg tages i mörkret». Gemensam uppfostran och undervisning samt ett okonstladt och fritt umgänge mellan ungdom af båda könen lämna ett osökt tillfälle att lära närmare känna hvarandra och ingifva mannen aktning för kvinnan och kvinnan själfaktning. Sedan kommer trolofningstiden, som genom närmare bekantskap och »lifvigare förnimmelser» gifver bästa näringen åt uppkomsten af äktenskaplig tillgifvenhet. »Att gifva kärleken tid att uppstå och slå rot har ständigt och genom en mångfald af anordningar varit ett af evolutionens hufvudmedel för att befordra kärlekens uppkomst och utveckling på jorden. Olyckligtvis läres den läxa, naturen här gifver, alldeles för långsamt äfven af nationer, som hafva hennes stora bok uppslagen framför sig.»

* * *

Kärleken är dock icke ursprungligen en frukt af giftermålet, den är, som vi sett, »ingen nödvändig beståndsdel i könsförhållandena, den är icke en utväxt af lidelse. Kärlek är kärlek och har aldrig varit något lägre». Hvem »gaf världen denna gåfva»? Det lilla barnet, som ur sin moders eget hjärta omedvetet uppdrog »den första friska knoppen af en kärlek, som icke var lidelse, en kärlek, som icke var själfvisk». Samma spåda och omedvetna mellanlänk rörde slutligen äfven faderns själ, och »en dag möttes fader och moder i kärlek till ett litet barn».

Detta är från evolutionslärans synpunkt kärlekens sanna härkomst. »Hade familjens inrättning berott på kön och icke på tillgifvenhet, skulle den sannolikt aldrig haft bestånd. Kärleken är evig, kön är öfvergående. Dess ötyglade uttryck hos somliga naturer och dess obändighet vid mötande hinder hafva gifvit anledning till öfverdrifna föreställningar om dess makt. I alla icke öfvervakade former blir detta uttryck emellertid en omedelbar hotelse mot samhällsordningen, och om det icke utdör i själf förstöring, undertryckes det af samhället och tvingas in i lagliga kanaler. Det enda ting, som kan bära samhällsordningens tunga börda och foga sig efter förändringar och nya kraf, är den oförstörbart fasta men spänstiga styrkan hos

kärleken». Evolutionens främsta bestyr blef att ansa den och bort-sopa hindren för dess tillväxt.

Från ett innerligare samlif och umgänge mellan man och kvinna måste alltmer »dessa heliga och lyckliga hem utgå, hvilka äro de säkraste garantierna för en nations moraliska framåtskridande». Om detta problem icke löses, är det slut med världens högre utveckling. »Om lifvet hädanefter skall fortgå alls, måste det vara ett bättre lif, ett mera älskande lif, ett ymnigare, rikare lif; — och denna kärlekens belöning betyder, att evolutionen hädanefter tager en etisk riktning».

* * *

Så långt Drummond.

Inga kommentarier behövas till utläggning af evolutionslärans kraf och lärdomar med afseende på förhållandet mellan könen. Oförtydligt ådagalägges och framhålles, såväl högheten af de institutioner: äktenskap, familjelif och hem, som kröna evolutionsarbetets stora byggnad, som ock byggnadens ännu befintliga brister och ofullkomligheter. För att fullända verket kräfvades af sam- och framtid en lika oafbruten och ihärdig, men mera planmässig och medveten verksamhet än den under forna tider utförda.

Lika ovedersägligt är ådagalagdt, att arbetet hädanefter måste vara förnämligast af etisk natur, och att utvecklingens mål är af andlig art och har till hufvudsyfte att fullkomna personlighetens högsta egenskap: förmågan af kärlek.

Äfven äro de hinder tydligt påpekade, som motverka och försena uppnåendet af evolutionens höga mål. Atavismen, som gifver sig tillkänna i åskådningssätt och känslor, tillhörande tidigare och lägre utvecklingsstadier, är kanske det svåraste hindret att besegra. Samma otyglade själfviskhet, samma nyckfulla obeständighet, samma laglösa böjelser och benägenhet att »lystra till lidelsens lustspel», som under förgångna tider hämmat framåtskridandet, lefva ännu månenstades kvar, om än förklädda i civilisationens lysande mantel, och då blott än mer mäktiga och hindrande.

Konsekvenserna af evolutionsläran, så fullständigad som den framstår i Henry Drummonds verk, innebära en oafvislig plikt för individen att lyssna till hennes lärdomar och underkasta sig hennes kraf och så ställa sitt lif, att det befordrar utvecklingens stora mål; — eller med andra ord att afstå från allt som försenar, men främja allt, som påskyndar målets uppnående. Kristendomens

sedelära och evolutionens hafva samma innebörd, att ej säga strängt. Kristendomen kräfver kärlek af ett rent hjärta; evolutionen ålägger individen att söka hos sig och andra utveckla de altruistiska känslorna och tygla de egoistiska, på det att lidelsen alltmer må adlas af kärleken. Kristendomen bjuder: »intet ohöfviskt tal gånge af eder mun»; — evolutionen utdömer hvarje uttalande, som orenar fantasien och eggjar lidelsen. Dessa konsekvenser tyckas vara lätt utdragna och så självklara, att inga misstydingar eller meningsskiljaktigheter rörande dem skulle kunna uppstå. Förhållandet, en gång så tydligt utredt, sedelagens giltighet en gång på erfarenhetens väg så påtagligt bevisad, borde ej mera kunna motsägas. Ett sådant antagande är dock alltför optimistiskt.

Oppositionen kommer vanligen från två olika och alldeles motsatta håll. De stationära, hvilka obetingadt försvara allt bestående, skola knappast vilja vidgå, att ett äktenskap egentligen är förfeladt, då det ingås på grund af köttets begärelse, ögonens begärelse eller konvenanshänsyn, men icke af sann kärlek. Äro makarne blott vederbörligen vigda, hålla någorlunda husfred och ej brutit sin äktenskapliga trohet, anse många all rättfärdighet uppfyllt. Den enda fasta grunden för ett lyckligt, det oundgängliga villkoret för ett heligt äktenskap: verklig kärlek, betraktas snarare som bi- än som hufvudsak, en mening, hvilken sällan öppet uttalas, men dock alltför ofta underförstås. Denna etiskt ohållbara position har i polemiken rörande äktenskaps- och sedlighetsfrågan gjort de stationäres bevisföring vanmäktig. De ha ej heller behöft använda många ord till försvar af ett status quo, som har till stöd gammal häfd, fördomens seghet, vanans makt och många själfviskhetens ingifvelser. Också äro utlåtelserna till skydd för äktenskap och familj fåtaliga i jämförelse med dem, som angripa dessa institutioner.

Det andra och vida verksammare oppositionspartiet mot krafvet på ideala äktenskap och helgadt familjelif, utgöres af atavismens anhängare, hvilka, ehuru så reaktionära som möjligt, dock anse sig som framåtskridandets målsmän. Detta parti begagnar sig — ibland kanske omedvetet — af en krigslist, som tillfört dess läger stora kontingenter af entusiastiska, men osjälfständiga och virriga anhängare. Det drager likhetstecken mellan lidelse och kärlek, mellan själens heligaste känsla och den lägre naturens otända begär. Det indentifierar själfvisk lystnad med osjälfvisk hängifvenhet, ett qui pro quo af bedrägligaste och bedröfligaste verkan. Det envälde, som tillkommer den heligt och evigt förbindande kärleken, tillerkännes åt lidelsens otyg-

lade kraf; och under nuvarande ifver att ombilda gängse rätts- och pliktbegrepp märkes ej misstaget och förblandningen.

Är det »en händelse, som ser ut som en tanke» att flera af denna läras anhängare uttrycka sig på ett sätt så sväfvande, motsägande och mångtydigt, att läsaren antingen missförstår eller blott med svårighet — stundom alls icke — kan fatta meningen. Eller är det med afsikt man leker kurra gömma med fraser, insveper sina tankar »i grumligt språk, i oförstådda stanser»¹⁾, för att möjliggöra uttalandet af sats, som endast under förklädnad och som lurendrejar-gods kunna insmugglas i bokhandeln?

Under skydd af omeningar och meningskaos får man utan att väcka anstöt, ja under bifall af likatänkande utgifva afhandlingar och skönlitterära alster af äktenskapsupplösande tendens; — man får oförbehållsamt och opåtaldt prisa framstående fanbärare af »Det går an»-teorierna; man tycks nästan själf tro sig föra den högre sedlighets talan vid idealiseringen af principlösa personers laglösa och växlande förbindelser. Man tror på och skildrar som verklighet den psykiska omöjligheten att kunna ägna sann kärlek åt en kvinna, medan man offerar andra åt sin lidelse; och under den fysiska lifsglädjens öfversvallning djärfves man tillropa de fala,

»fåvitska jungfrur, som vigseln förglömt,
men för världens glans och förgyllning
all känslans och drömmarnas olja tömt:
Mitt bröst är fullt af Er hyllning!»

Och med stigande pathos tillägges:

»Jag prisar för allt hvad jag älskar, Er
I slösande, fåvitska systrar.»

Och denna lofsång mottages med bifall och beröm af en stor del af pressen. Åt det organiska lifvets förundransvärda reproduktionsförmåga ägnas högstämtdt pris i samma tonart, antingen man lofsjunger det själlösa djuret eller den andebegåfvade människan. Kvinnan, beröfvad det högre lifvets adelsmärke, skildras och dyrkas som den fagra animala naturprodukten för reproduktionen. Om statyen »Näckrosen» yttras: den »symboliserar naturens eviga tendens till fortplantning. Kyskheten har ingen plats hos konstnären, då det gäller att blåsa en lefvande ande i den kvinnostaty, hvilken i sina formers karakter och sin rörelse skall försinnliga naturens vilja till pånyttfödelse. Naturens bud har i Näckrosen blifvit till en med bjudande

¹⁾ Några dikter af Carl Strandberg. S. 9.

röst uttalad befallning, hvilken kvinnan här bereder sig att lyda. Utsträckt i all sin fägring på en bädd af näckrosblad hvilat hon väntande, medan vattnets andar, förkroppsligade i sinnligt blickande manshufvuden, sjunga hennes bröllopsång¹⁾.

Detta är ett förhärlikande af honan icke af kvinnan.

Hos vissa konstnärer och författare är den antidiluvianska atavismen så rotad, att de helt öppet och obesväradt prisa den otyglade lidelsen, medan renhet och själfbehärskning hånas som onatur, som »tränatur». Dyliga, stundom talangfulla produktioner äro så cyniska, att de här ej kunna anföras, blott antydas.

De hafva dock en talrik publik och lofprisande kritik.

Atavismen för oss baklänges, antingen i rummet -- till nationer med månggifte och kvinnoköp; eller i tiden -- till perioder med en naturförgudande kults alla styggelser och orgier: till tider, då äktenskapets kyska kärlek ej ännu hunnit utvecklas, ej ännu fått tillfälle att höja och rena mänskligheten.

Att så få personer taga till orda för familjelifvets samhällsbevarande institutioner på samma gång de erkänna och framhålla behovet af en djupare och sannare uppfattning af desamma än den hittills vanliga, detta förstärker oppositionens ställning och angrepp och håller frågan i en halfdager så förvillande, att det stundom är omöjligt skilja meningsfränder från motståndare. Blott få författare våga inlåta sig på en skildring af ideala förhållanden. Inom den yngre generationen låter sig dock numera höra en och annan stämman, som uttalar tron på den ideala kärlek, som

»blommar när locken hvitnar till snö,
och åldern kinderna fårar,
som hoppas, när hjärtats slag vilja dö,
ännu uppå nya vårar.»²⁾

Det som farligast hotar evolutionens etiska syfte, är mindre tillvaron af atavism och virrvarr af teorier hos enskilda personer än oredan i åsikter och principer hos själfva samfundsmedvetandet. I boken »Omstörtning eller utveckling»³⁾ gifvas exempel på hur olika omdömena öfver litterära alster i detta hänseende utfalla. I

¹⁾ Kalendern Svea för 1895, sid. 110. Anförandet, hemtadt ur en uppsats af en af våra mest uppburna konstnärer och ur en bok, som sällan saknas på *familjernas jubord*, torde ursäktas som exempel på hvad som anses — lämpligt till salongsläsning.

²⁾ *Strängatek.* Dikter af E. N. Söderberg. Sid. 74.

³⁾ Sid. 96—109.

fråga om skön konst har man helt nyss fått bevittna en intressant företeelse, som tydligt ådagalagt denna brist på principer, som förmå ena de krafter, hvilka dock i grunden vilja samverka för sedlig renhet och därmed främja utvecklingsarbetets ädla mål.¹⁾ Denna oreda hindrar bildandet af ett starkt parti, som vore i stånd att tillbakavisa såväl det fördomsfulla försvaret för det bestående, inclusive dess brister, som ock tendenserna att återgå till lägre utvecklingsstadiers laglösa förhållanden. Att utreda frågan är verksammaste medlet att möjliggöra bildandet af ett sådant parti. I detta hänseende har Drummond genom sitt verk gjort ett kraftigt inlägg och åt de europeiska samhällena en ovärderlig tjänst.

Eva Fryxell.

Bara tre små veck.

Hon stod och väntade på betalning för tre dussin halsdukar, då en dam kom in i herrekiperingsaffären.

»Här har annonserats om fruntimmerskläde», sade hon.

»Ja», sade bodherrn, »vi sälja undan några stycken. Vi hade ämnat det till regnkappor för herrar, men det är för tunnt, det passar bättre för damer, och nu sälja vi det för underpris. Se här», fortsatte han, sedan han hemtat ett stycke fint brunt tyg från hyllan, »se här, det har kostat fem och femtio metern, och nu sälja vi det för två och femtio — ett riktigt rampris, endast därför att det icke lämpar sig för vår affär».

»Det kunde passa till en vadderad aftonkappa», sade fruntimret och kändé på tyget, »det är verkligen både vackert och fast. Jag skall taga en och en half meter till kläder åt min lilla gosse.»

Det begärda mättes af och damen gick. Men hon, som stod kvar, kunde icke slita sina ögon från tyget; hon gick fram till disken, hon betraktade det, hon kändé på det, hon vek det på båda sidor för att se om det dugde att vända, under det att i hennes öron oupphörligt ljud fruntimrets anmärkning: »Det kunde passa till en vadderad aftonkappa.»

¹⁾ De olika åsikterna om väggmålningarne i nya operakällaren.

»Vill frun vara god och komma hit och få sin betalning», ropade en flickröst. Hon kom fram till kassan, tog med frånvarande min emot pengarne och gick.

Det var i maj, solen sken på de med vårtoalletter vackert dekorerade butikfönstren, men hon såg det icke. Hon gick med nedslagna ögon helt upptagen af en enda tanke.

»Den kunde då inte behövas förrän i höst — till Tekladagen», tänkte hon, »den 23 september. Hon har önskat det så många gånger, min lilla Tekla. För hvar gång hon skall pressa in ärmarne på det hvita lifvet i den halflånga kappan, som håller på att bli för trång, så säger hon med en suck: 'Ack om jag hade en vid aftonkappa!' Och när hon skall springa till kontoret om morgnarne och nordanvinden tjuter, då suckar hon igen, och jag tycker att jag ville svepa mig själf omkring henne för att skydda henne.»

»Men hur skall det gå för sig? Det behöfves ju så mycket, som icke kan undvaras. Kängor, galoscher, paraply och så våren — man måste vara litet bättre klädd på våren. Åh ja — i höst blir det väl litet lindrigare, då skall hon ju börja få lön. Men till dess — —.»

Hon tänkte oupphörligt hela dagen på det billiga tyget, så att hon icke kunde prata så gladt som vanligt med Tekla när hon kom hem.

»Mamma, hvarför är du så tyst i afton? Jag har setat och moltegat hela dagen, bara räknat siffror. Du kunde just bestå mig med det vanliga aftonpratet. Har någonting händt?»

»Nej, alldeles ingenting. Jag var ned i boden med halsdukarne och fick betalning.»

»Mor», sade Tekla med en glimt i ögat, »då festa vi i kväll. Först åka vi ringlinien rundt, och så dricka vi té hos Tysta Mari — bara med bröd till förstås.»

»Men om jag nu sade nej till det där, så hade jag genast 80 öre till kappan», tänkte modern.

»Nå, är det afgjort, mamma? Du är då så tyst och otreflig i afton? Hvad är det åt dig? Säger du nej?»

Men hon kunde inte säga nej. Hon smålog i stället. »Ja, vi fara ringlinien och så festa vi», sade hon, fast hon tyckte att det var öfverdådigt.

På natten fick hon en ljus idé, en sådan där riktigt blyxtlysande. Där uppe på vinden hängde ju återstoden af hennes egen aftonkappa, det vadderade och fint stickade fodret från bättre dagar, då pappa

lefde — tyget hade för länge sedan försvunnit — och sedan hade det ändå begagnats som filt, då kölden blef för svår. Men det var från den tiden då man hade råd att köpa dyra och solida saker, och det var ännu helt och vackert. Att hon inte hade tänkt på det förut. Hon kunde knappt invänta morgonen och Teklas gång till kontoret, då hon fick taga ner och syna det.

Åh, det var ju ståtligt, bara litet för trångt för nutidens bruk, men hon hade ju kvar Teklas för detta regnkappa, hon kunde skarfvä framtill — femtio skarfvär om det gälde — och på så sätt öka ut den.

Så ifrig hon var att få stöka undan och bege sig af till boden. Ja, hon skulle visst få taga det på afbetalning, tre och en half meter och en krona på hand. Hon var ju en gammal halsdukskund.

Men skulle hon verkligen våga sig på att sy den själf? Hon hade egentligen icke sytt någon kappa med undantag af regnkappan, som hon sydde efter ett förstoradt klädningsmönster. Men med noggrannhet så kunde det nog gå. Det hoppades hon. — Fodret var litet skrynkligt och hopdraget. Hon fick spänna ut styckena på golfvet med nubbar och så hålla dörren stängd, så att ingen fick se det. Hon låg på alla fyra flera dagar och nubbade, ty det måste ju tagas bort igen för hvarje gång Tekla väntades. Sedan kom skarvningarna och så vadderingen och söndersprättningen af alla sömmar och så äntligen var det färdigt att träcklas på det nya tyget och klippas. O! hvilket präktigt tyg, det var nästan med en högtidlig rysning hon satte saxen på det. Det gick så långsamt med den myckna tätta träcklingen, bara ett stycke om dagen, och så svårigheten att gömma det — här och där på olika ställen. Det var så tungt och ovigt att handskas med, och hon var så ovan.

Ja, sommaren skred fram, och hon fick sy flera ljusa sommarhalsdukar om dagen än förr för afbetalningens skull, men så var där ju för hvarje dag ett glädt hopp, på de små fristunderna — kappan! Det skred framåt mycket långsamt ty det hände ju att den fick ligga ett par veckor utan att det fanns någon fristund att ägna åt den, men ju närmare den nalkades sin fullbordan, dess mer beundrade hon det mjuka, vackra plagget. Och bra blef den, det såg hon. Tyget smög sig så jämt efter fodret, där fanns icke den minsta dragning. Det var nästan som om kappan och sommaren hört ihop. I juni sprättades fodret och sträcktes. I juli ökades det ut, skarfvades och vadderades på tillökningen. I augusti träcklades den på och klippes, i början af september syddes sömmarna, i medlet syddes skinnet

på. Ja, det var en sådan glad sommar och det blef en sådan varm och vacker kapp.

Och så var det då i slutet af september och det återstod bara stofferingen nedomkring, men beställningarna från boden voro stora, hon hade så liten tid att det icke blef förr än den tjuguantra på natten hon sydde sista stygnet.

Och så randades namnsdagen. Hon smög sig upp redan i gryningen. Några astrar hade hon fått löfte att plocka i en väns trädgård längre ned på gatan. Septembersolen stack just upp en kant borta vid Östermalm och hela östra himlen glödde, när hon kastade en schal öfver hufvudet och sprang för att hemta blommor och blad riktigt morgonfriska. Hvad ändå lifvet just nu föreföll henne glädt och rikt, modershjärtat riktigt hoppade i henne.

När hon kom tillbaka kokade redan kaffet i spiseln. Bästa kopparne togos fram, en fin damastservet och nysilfverkannan. Så öppnades köksdörren och hon smög sig fram till sängen med namnsdagsbordet och så, draperad kring gungstolen, prunkade kappan.

Det var tid för Tekla att vakna och det gjorde hon också. Hon tittade upp alldeles i rätta minuten. I början sömnig och förvirrad förstod hon icke hvad det var. Men slutligen, efter många gnuggningar i ögonen och några små gäspningar, blef det klart, både kaffet och det otroliga, som hängde öfver gungstolen. Hon sprang upp ur bädden och svepte kappan om sig, hon promenerade barfotad fram och tillbaka i rummet under det hon oupphörligt ropade: »Åh, mamma, det är alldeles omöjligt! Och att du har sytt den själf! Är det min — riktigt min egen? — och det har du gjort? Den är ju så vacker, så fin, så ståtlig!»

Ja, det var en morgon sådan som lifvet består helt få.

»Laga att du får komma hem litet tidigare i dag, om det är möjligt», sade fru Ström, när Tekla gick. »Jag mötte Anna Palmberg i går, och hon sade, att hon skulle komma in och gratulera».

Anna Palmberg var dotter till tobaksfabrikören i hörnet. Hon och Tekla hade varit skolkamrater, och vänskapen hade fortfarit äfven efter skoltidens slut. Det är ibland trefligt för förmögnare flickor att ha någon som beundrar de präktiga toaletterna och som andäktigt lyssnar till berättelserna om balernas härlighet och eröfringarnes mängd — och ett sådant där tacksamt och oskyldigt auditorium var Tekla.

När Tekla sent omsider kom hem var Anna redan kommen. Tekla fick i hast litet middag i köket innan hon gick in.

»Du har väl inte sagt något mamma», sade hon mellan munsbitarne. »Vet du jag har längtat hem hela dagen för att få se på den igen».

»Nej, jag har inte sagt ett knyst».

Ändteligen skulle *hon*, Tekla, också ha något att visa. Och så torkade hon sig om mun, slätade litet på håret och gick in till kaffebordet och Anna.

»Inte allt för ifrig», tänkte Tekla — »inte som om jag aldrig hade sett en kappa förr».

Det var först sedan de kyssts och druckit kaffe, som Tekla icke kunde uthärda längre.

»Nå», sade hon så lugnt hon förmådde, »har du sett hvad jag fått af mamma i dag?»

Och så togs kappan fram ur garderoben och Tekla satte den på sig. Den var vacker, men Teklas ansikte ofvanför skinnbrämet var ännu vackrare. Det bokstafligen sken af glädje. Kinderna rodnade, ögonen lyste och blickarne vände sig ömma och tacksamma mot modern.

»Ett sådant präktigt tyg», sade Anna, »och så väl den sitter både i ryggen och fram. Åh, så skön och varm den måtte vara. Om det bara hade varit rynkor på axlarna, som alla människor ha nu. Ja, om det bara hade varit tre små veck på hvar axel så skulle den strax ha haft ett annat utseende.»

Det var någonting som slocknade i Teklas ögon. Det var som en slöja hade dragit sig öfver det strålande uttrycket i hennes ansikte. Det var som om en liten fin knif plötsligt stuckit rakt i moderns hjärta.

»Bara tre små veck», som *icke* kunde åstadkommas.

»Bara tre små veck», utkläckta ur en fåfång och ytlig mode-dockas tanklösa hjärna, utslungade af hennes hänsynslösa tunga, hade kraft att kasta sin skugga öfver kärleken, glädjen och tacksamheten. Ty bakom hennes ord stod modets, all individualitet och originalitet förstörande, all sparsamhet och aktsamhet hämmande, all själens nobless nivellerande, fjolliga och dock oomtvistade makt.

Amanda Kerfstedt.

Litteratur.

En roman om förste konsuln. *Från den 18 Brumaire till freden i Amiens.* Ernst Bojesen, Köpenhamn 1894.

Fru guvernören af Paris af Mathilda Malling. Bilder från kejsarhofvet 1807. Albert Bonniers förlag, Stockholm 1895.

Man har gjort den anmärkningen mot fru Malling's böcker, hvilka behandla den ena Napoleon som konsul, den andra samme man som kejsare, att de icke äro romaner, icke heller historia, icke heller tillhöra någon annan förut känd litterär konst, utan äro ett mellanting af historisk roman, fantasiskildring och kulturmålning. Detta är sannt, men är knappast att betrakta som ett fel, kanske snarare som en förtjänst och skänker i vissa hänseenden ett alldeles obestriddigt behag åt böckerna. Det är i allmänhet en sanning, att ett mäktigt intryck skapar sin egen form, och så har här skett. Napoleon den store utöfvar samma nästan magiskt tilldragande makt på eftervärlden som på sin samtid, och är icke bästa beviset därpå den Napoleon-kult, som sedan några år satt Frankrike i eld och lågor? Memoarer från hans tid och böcker om honom diskuteras som aktualiteter. Af denna Napoleonskult är författarinnan till ofvanstående arbeten långt ifrån oberörd. Låt vara att skildringen därigenom ej blifvit fullt opartisk och objektiv, men den har i stället fått en subjektiv värme, som ger oss intrycket af den berusning, denne man en gång hos såväl män som kvinnor väckte. Det är intrycket af hans mäktiga personlighet, som på hans egen tid gjorde äfven andligt förnäma personligheter till narrar och afgudadyrkare, en berusning hvilken förledde bland annat vår Tegnér att i *Hjälten* sjunga Napoleons lof som ödets man, den oansvarige, hvilken verkar som förhärjande naturkraft, därför att han *måste* det. I hans närhet förstummas allt motstånd, människorna blifva likasom dockor, man darrar för en onådigt blick, man fröjdas åt ett ord till uppmuntran, man älskar t. o. m. att agas hellre än att förbises. Och så blir det hans själ, som genomgår samhället och blir dess förklaring. Hur brutal han än kan vara — man resonerar ej däröfver, hur egoistisk han än är, uppfattar man det som hans rättighet, ty har han icke denna gåtlika kraft, som gör all opposition hopplös, detta klara hufvud, som genomskådar allt och alla, denna outgrundliga tystlåtenhet, som rufvar

ensam öfver sina planer och som gör honom intressant och spännande som om han vore ödets sfinx?

Det är denna bild af öfvernaturliga proportioner, författarinnan mäterligt fått fram. Hon visar oss den brutale egoisten med all den tjusning, som ligger i en dylik allsmäktig personlighet. I sin första bok tecknar hon m:lle de Feuillade, en ung adelsdam ur en af Frankrikes ädlaste familjer, i början intagen af hat till denne korsikanske röfvare och uppkomling, som hon ännu aldrig sett, men plötsligt omvänd och kufvad vid hans blotta åsyn. I det kärleksförhållande, som därur uppstår, ger hon allt, stolt öfver att tillhöra honom, ehuru han som vanligt ger intet i djupare mening af sitt eget. Att Napoleons bild här framstår något idealiserad är väl sannt, men torde nästan vara nödvändigt för att ej beröfva kärlekssagan all poesi.

Hvad som verkligen är ett mäterstycke i boken, är den teckning af svartsjukan och uppvaknandet ur drömmen, som föregår m:lle de Feuillades själfmord, sedan hon upptäckt Napoleons trolöshet. Det är få sidor i svensk litteratur, som kunna mäta sig med denna i fråga om skarpsinnig analys af en känsla, så svår att skildra som svartsjukan. Och denna skildring verkar så mycket mer öfverraskande och sann som författarinnan ej hör till dem, hvilka i tid och otid besvära läsaren med torra själsanalyser. Tvärtom, hela hennes skrifsätt hemtar sin styrka ur det yttres brokiga värld, ur observationen och målningen. Det finns scener, som bränna sig fast i inbillningen just genom denna det yttres vältalighet. Den själfsvåldiga elegansen, boudoarens mysterier, balsalens lysande tafor, toaletternas färgspel, möbleringen som infattning och dekoration åt sällskapet liksom samtalens slingringar — i detta är författarinnan så hemmastadd som om hon varit med om alltsammans, och hon kastar också ofta ned det på papperet med ett ögonvittnes och en brefskrifvares suveräna vårdslöshet om formen. Det är det detaljtrogna och personliga i skildringen, som gjort »En roman om förste konsuln» så populär och föranledt dess öfversättning till en mängd språk, och författarinnan har vunnit denna inblick i tidens interiörer genom flitigt studium af de många memoarsamlingarna.

Det måste dock medges, att romanen n:o 2 har för mycket af toaletter, broderier, armband, orientaliska turbaner, dito soffor och arkitektoniska detaljer. Ibland säger man som Ehrensvärd: »pelare, hvad gören I här?»

I romanen från kejsartiden kommer man till nya hofförhållanden af ett stelare och högtidligare tycke än i den första. Napoleon är

nu kejsare med maktens majestät och blaserade höghet. Det största beviset på sin talang i denna del torde väl författarinnan ådagalagt, när hon företar sig den svåra uppgiften att låta kejsaren själf uppträda talande och går i land därmed. Hennes Napoleonsentusiasm är nu vida svalare. Romanen är mera tidsskildring än den föregående och mindre personlig. Det är madame Junot, den nyckfulla fru guvenören af Paris, som är denna boks hjältinna. Ämnet är för öfrigt hennes äktenskap och konflikterna däri jämte skildringen af den blinda beundran, som Napoleon har förstått att väcka hos sin ungdomsvän, krigaren och hjälten, general Junot. I sammanhang därmed får författarinnan tillfälle att påpeka det förtryck, som vi ofvan antydtt, hvilket så småningom blef allt kännbarare genom kejsarindividens allt öfverskuggande maktställning och den afgudadyrkan, han för sin person fordrade, och huru människorna förlorade sin själfkänsla för denna lydnadsplikt och denna berusning, som genomgick tiden. Emellertid förefinnes här en slitning mellan ämnet och skildringens form, ty romanämnet kan svårigen komma till sin rätt genom dubbelheten af tidsskildringens och romanens form. Af en recensent har mycket lyckligt framhållits den nära släktskapen mellan Junots förhållande till sin hustru och vår Armfelts förhållande till sin. Junot är nämligen en don Juan, men hans kärleksäfventyr med Napoleons syster förlåtes af hustrun, som ser, att han älskar henne mer än sin älskarinna. Och det ligger i denna konflikt mellan den hängifne maken och den flyktige kurtisören i samma person, så mycket så att säga brännbart psykologiskt stoff, att man knappt har intresse till öfvers för den massa af bifigurer, som presenteras, och för hoffesternas marionettspel. Ett sådant förhållande som detta kan knappast skildras så flyktigt som här är gjordt. Mitt intryck är ibland, som om Greuze skulle måla en storm på hafvet. Likväl kan jag icke neka, att det ligger något franskt äfven i detta. Är det ej just om Racine, det sagts, att han skildrat *adorables furies*?

Med mycken finhet och rasket i penselföringen är generalens stormiga och brushufvade men öppna och chevalereska natur tecknad, likasom madame Junot är ett förträffligt utfördt kvinnoporträtt. Hon med sin aldrig svikande själfbehärskning och dräpande slagfärdighet besegrar till och med segraren öfver kvinnohjärtan, Napoleon själf, när han börjar en kurtis i skogen under jakten, och öfverdädig och förflugen som hon är, visar hon dock den öfverlägsna kvinnans lugna rådighet och mod i farans stund, när för henne viktiga intressen stå på spel.

Ännu kunde många intressanta enskildheter vara att tillägga

ur dessa märkliga böcker, t. ex. om det hoflif, i hvilket vi införas, om den ypperliga silhuett författarinnan gett af denna Josephine, som går mellan två eldar, sin böjelse för kurtis och äfventyrlig njutningslystnad och sin rädsla för Napoleon, om den utmärkta skildringen af Napoleons lättfärdiga systrar, af hvilka, åtminstone den ena af dem, Caroline Murat, trots allt ägde ej blott broderns kalla hjärta och italienska intriglystnad, utan äfven något af hans förmåga att imponera. Med det sagda har jag dock antydt det förnämsta af min uppfattning af dessa böcker, begge högst märkliga och ovanliga inlägg i vår litteratur. Det är intet tvifvel att fru Mallings med dessa arbeten intagit en rangplats bland roman-sedeskildrare, och man måste lyckönska den forna Stella Cleve att ha tagit sig några års hvila. Hon har därigenom bestyrkt sanningen af den gamla satsen, att det är särdeles fördelaktigt att *reculer pour mieux sauter*.

Hellen Lindgren.

Tysta djup, berättelser af *Anna Roos (Alfaro)*. Stockholm, Wahlström och Widstrand.

En märkvärdigt mogen teknik, behaglig, klar och lugn stil äro de goda egenskaper, som utmärka Alfaros berättelser, ett knippe af österländska och gammalnordiska noveller. Men det mest utmärkande draget i hennes samling ligger ej häri, utan i den slöja af mystik, af färgmättad drömton, som hon ställvis förmått ge berättelserna och som förlänar dem något af den gamla sagogmusikens trollkraft. Hon har tagit starkt intryck af Selma Lagerlöfs mystiska berättarstil, hon är mindre subjektiv än sin förebild, men kanske också därför mer klar.

Några fulländade mästerverk äro ju dessa berättelser ej. Stora, allt för stora, äro ofta ämnena, så att författarinnan ej måktat uttrycka dem så kraftigt, som läsaren kanske velat, men man förbiser gärna dessa brister, ty de ersättas af skönheten i språket, som ibland får cittrans eller mandolinens sångackord i sitt tonfall, ibland låter den majestätiska orientaliska formvärlden stå fram i sitt halvdromslif med vallmodoft, ökenstillhet och färgglöd. Österlandsromantiken blir aldrig gammal, och när nutidsdiktare såsom Heidenstam och Pierre Loti känt behovet att tolka dess drömmande känslor, märka vi, att densamma ännu äger besläktade strängar hos oss. Det är som om hjärtats saga lättare låter sig berättas och utspelas i tusen och en nattatmosferen. I dessa undangömda jungfruburar, i denna sol-

mättade luft, där vanorna äro så enkla och ceremonierna så vidlyftiga, tar handlingen så ringa plats, drömmen så stor. Med den österländska världens stränga skilje gräns mellan man och kvinna är det så naturligt, att jungfrun bakom burgallret förblir ett stort barn, som diktar sin älskade hjältes saga riktigt vacker, sin kärleks lustgård riktigt mystiskt berusande, och man fattar lätt, att hennes hängifvenhet blir ett enda offer af oändlig lydnad och trohet.

Det är många sådana jungfrur med gasellögon och barnasjälar och många sådana kärlekens hjältedrömmar vi möta i Alfarnos bok.

Den vackra sagan om *Yunna* kan man ej undgå att jämföra med Kliest's »Käthchen von Heilbronn». Den har något af samma djupa innerlighet, samma naiva, halfvilda trohet mot förtryckaren hos den kärleksdruckna, som ej längre frågar efter om hon är stolt eller ödmjuk, men blott vet, att hon i den älskade sett uppenbarelsen af sitt ideal, att hon i honom dyrkar sin gud, utan att fråga om det är lycka eller olycka, straff eller belöning som väntar.

Johanniterriddaren har gått ut som missionär och ägnat sig åt korsets predikan bland hedningar. Yunna är den hedniske höfdingens dotter, och den nitiske missionären och riddaren öfverraskas af den för hans vesterländska begrepp upprörande bekännelsen, som den unga kvinnan gör honom. Hon frågar ödmjukt, om hon får bli hans. Hon säger honom, att hon förstår, att han ej har råd att köpa henne, men att hon skall öfvertala fadern att lämna henne för intet. Riddaren afvisar detta anbud med det förakt, han anser det förtjäna. Den stackars flickan tror, att han älskar en annan. Nåväl, hon skall gärna afstå första platsen åt denna andra, må han ej frukta, hon skall ej vara svartsjuk. Riddaren stöter henne åter med hårda ord ifrån sig, men hon låter icke afvisa sig, och det slutar med att hans ögon öppnas, när hon dör i sin uppoffring för honom. Det är en kärlek, som kan fördraga allt, äfven när den ingenting hoppas för egen del.

Denna vackra saga är vemodsfull som lifvet själft. Den trumpne riddarens fasa för flickans syndiga begär — i hans tanke tar all kärlek form af synd — hennes trogna vasalltjänst under denna hårda herres brutala snäsor, höra till dessa tragiska blindbocks-lekar, som genomgå lifvet, där slumpens maskerad så ofta förkläder vänner till ovänner, ovänner till vänner.

Tragisk är tonen också i de flesta af de öfriga berättelserna. Motivet af kärlek, som får lida för sin hängifna trohet, upprepas dock alltför ofta. I de nordiska historierna är det ganska nära be-

släktade ämnen som behandlas. *Torvid Ulfssons saga* handlar om en ädel kvinnas kärleksupoffring, väl berättad äfven den. Hon följer den älskade, fastän han är misstänkt som brottsling. *Hergeir jarls hustru* är också godt framställd, men har något för mycket af den medeltidsartade romantiska upoffringen i sitt ämne för att verka fullt naturtroget som *nordisk saga*. Också i *Sagan om jungfru Iliana* finner man för många moderna drag af vek kvinlighet för att rätt tro på, att händelsens romantik i den fornnordiska dräkten är verklig-hetstrogen. För öfrigt är här idén förträffligt funnen. Väpnaren, hvilken anser sig för ringa för jungfrun, är oviss om sin kärlek och vill aflocka henne bekännelsen. Han berättar henne sagor om kärleksstarka kvinnor, och hon ger ej med ett ord tillkänna, att hon förstått och sympatiserat med dessa kvinnor. Men när handlingens stund kommer, dör hon för honom. Tala, det hade hon ej kunnat, detta förbjöd hennes stolthet henne, men älska och dö, det kunde hon.

Måhända borde en liten dragning åt det sentimentala kunnat undvikas till fördel för berättelserna. Äkta flickklynne med spelande skalkaktighet genomgår däremot en annan af historierna, *Det hvita tornet i Bokhara*. Man nästan beklagar, efter att ha läst denna ungdomligt käcka berättelse, att författarinnan ej mera afgjort ägnat sig åt det täckt humoristiska. Hvilken lustig och listig erotik, när den vackra Ferghiane, som sitter däruppe i tornet, krossar sina vackra krukor mot gatan, beklagar med orientalsk storslagenhet: »ve mig arma, den vackra krukans», och modern rycker henne i rocken, förmanande: »nej men flicka då, man kan se dig, tänk på att du visar ditt ansikte». Och nedanför står på torget den vackra Abdul, och när han sett Ferghiane tredje gången, går han till fadern och köper henne som maka och som en nåd utber han sig att få se henne. Och han får se henne men beslöjad. Men bakom slöjan ser han de svarta ögonen glimma och hör orden: »väl var det att du kom till sist, ty nu hade jag inga fler krukor att kasta ner».

En sådan berättelse, framställd i ett behärskad språk, men med skalken framträttande bakom hvarje rad, är verkligen en liten pärla, till hvilken författarinnan måste lyckönskas, liksom hon måste lyckönskas till hela den stora syn, den andaktsfulla uppfattning af kärleken, hon visat i sin berättelsesamling.

Dessa gamla historier äro visserligen ej utan intresse för oss. Lifvet har verkligen »tysta djup». Det är icke föråldrade känslor, som här behandlas, denna stolthet och förbehållsamhet är ej bortglömd och barnslig, naiviteten finnes ännu och kärleksvidskepseln

med barnslig beundran, med njutningen att offra sig, böja sig och tro — månne den är omodern? Ånej, allt detta blir aldrig omodernt. Kärleken blir aldrig ett lugnt aftal om rättigheter och skyldigheter mellan tvenne kompanjoner. Anna Roos' bok har kanske ett visst oppositionsdrag mot den rationalistiska kvinnolitteraturen till förmån för mystiken. Det är fara värdt, att hon kan förälska sig för mycket i medeltidserotik, men så vidt man kan se af denna samling af noveller, har hon ännu mycket att förtälja för intresserade läsare och läsarinor. Säkerligen finnas många, som önska henne ett varmt välkommen åter.

Hellen Lindgren.

Kvinnobildningen inför Kongl. Maj:t.

Vid det samtidigt med »Sjunde Nordiska skolmötet» i augusti månad hållna mötet mellan föreståndare och föreståndarinnor vid Sveriges högre flickskolor, upptog dessa skolors vara eller icke vara i ekonomiskt hänseende en stor del af intresset af förhandlingarna. Det är resultatet af dessa förhandlingar, som nu föreligger i en först till ecklesiastikdepartementet aflåten petition, hvilken i behörig ordning torde komma att framläggas för nästkommande riksdag. De kommitterade, som haft uppdraget att redigera petitionen, hafva äfven uppvaktat konungen och hafva af Hans Maj:t nådigt och med synbar välvilja mottagits.

Innehållet af denna petition ger ej blott flickskolans vänner, utan alla dem som nitälska för kvinnofrågans normala utveckling i vårt land en osökt anledning till anställande af vissa tämligen nedslående betraktelser angående det sätt, hvarpå den svenska staten hittills ansett sig böra tillgodose den högre kvinnobildningens intressen.

Ty hvad inhemtar man af denna på enkla statistiska fakta stödda skrifvelse? Vi skola i korthet här besvara den frågan. Sedan petitionen inledts med en kortfattad redogörelse för de åtgärder, som af staten hittills vidtagits till främjande af den högre kvinliga bildningen — Högre lärarinneseminariets stiftande 1860, beslut vid 1874 års riksdag om ett anslag af 30,000 kr. till högre skolor för kvinlig ungdom och detta anslags progressiva höjande till sitt nuvarande belopp 100,000 kr. — lämnas en värtalig skildring öfver den högre

flickskolans nuvarande ställning. Man erfar däraf, att för närvarande af statsanslaget 76 skolor erhålla understöd, bland dem 18 med det högsta beloppet 2,000 kr. och 14 med ett belopp, som *icke* uppgår till 1,000 kr. Statsbidragens maximisiffra har, efter hvad som vidare påvisas, efter hand nedgått — sedan 1875 och 1877 då ett anslag af ända till 2,200 kr. kom en och annan skola till del — »och detta oaktadt», heter det i petitionen, »skolornas utveckling under senare tid och i öfrigt förändrade ekonomiska förhållanden långt ifrån att minska, tvärtom i ganska betydlig mån ökat den enskilda skolans behof af understöd». Att behofven af understöd äro ganska tvingande påvisas vidare genom framläggande af en massa fakta rörande flickskolornas ekonomiska förhållanden, hvilka i allmänhet taget äro i hög grad tryckta och bekymmersamma. Och ej under, då med undantag af ytterst få, som hafva större donationer, det stora flertalet flickskolor äro hänvisade till lärjungarnes årsavgifter såsom sina förnämsta inkomster.

Enligt de villkor, som äro fästa vid de statsunderstöd, som nu af flickskolorna åtnjutas, kommer kostnadsfri undervisning endast 3 procent af samtliga elever vid privata flickskolor till del (1893 i allt 289 elever). Förmånen af nedsatt afgift eller kostnadsfri undervisning tillkomma inemot 9½ procent af samtliga flickskoleelever (i allt 846 elever år 1893).

»För visso måste», fortsätter petitionen, »för många af de öfrigas målsmän, af hvilka utan tvifvel ett icke ringa antal utgöres af familjeförsörjare med ganska begränsade tillgångar, dessa skolaavgifter kännas synnerligt betungande. Och dessa målsmän eftersträfvad dock för sina myndlingar ingenting mera än hvad som i vårt land beskäres gossar nära nog kostnadsfritt, en allmänbildning utöfver det kunskapsmått, folkskolan afser att bibringa. Den alltför ojämna fördelningen af bildningens förmåner måste också för den kvinnliga ungdomen och dess målsmän vara kännbarare i samma mån som, icke minst genom åtgärder från statens sida, områden öppnats för kvinnlig verksamhet och kvinnor erhållit tillfällen till försörjning, hvilka förut varit förbehållna män. Hvilken ställning man än intager till frågan om en mer vidsträckt användning af kvinnor på alla dessa områden, torde man dock böra medgifva, att det allmänna i någon mån bör lätta deras sträfvan, som söka begagna sig af rättigheter, hvilka samhället redan erbjuder dem».

Petitionen fortsätter med följande talande argument:

»Staten understödjer för närvarande de enskilda flickskolorna med 100,000 kr. årligen, och dess utgifter för Högre lärarinneseminariet och den därmed förenade öfningsskolan uppgingo 1894 till 54,250 kronor. Således belöpte sig statens utgifter för den kvinnliga under-

visningen nämnda år till 154,250 kr. Jämför man denna summa med de årliga utgifterna för den manliga skolungdomens undervisning, hvilka uppgå till närmare tre millioner kronor årligen, måste man medgifva, att den stora olikheten emellan nämnda belopp icke står i öfverensstämmelse med det kvinliga släktets berättigade kraf på högre bildning och icke heller med den betydelse, som en högre kvinnobildning äger för häfdandet af nationens plats bland kulturfolken.»

Den jämförelse, som vidare anställs mellan de högre flickskolornas ställning exempelvis i vårt grannland Finland, låter ofvanberörda missförhållanden framstå ännu bjärtare. Under det att det högsta belopp, som utdelats åt en privat flickskola i Sverige 1893—94 utgjorde 2,000 kr. utgick i Finland för samma ändamål det högsta anslaget ända till 10,000 mark. För aderton skolor understeg statsbidraget ej 5,000 mark. Med en folkmängd af icke fullt 2 1/2 million personer offrar Finland årligen i statsanslag åt sina flickskolor 545,134 mark, under det vårt land med en folkmängd af närmare 5 millioner för samma ändamål utbetalar 154,250 kr., således det förra landet i förhållande till folkmängden, mer än fem gånger så mycket som vårt land. Och dock lämnar finska statsverket dessutom understöd åt samskolor till ett belopp] af 74,000 mark. I Sverige åtnjuter blott en samskola statsunderstöd med 8,000 kr. årligen.

Detta i korthet den märkliga petitionens innehåll, och det är på grund af de anförda motiveringarne de petitionerande anhålla, att regeringen måtte af *nästkommande riksdag söka en förhöjning å anslaget till de högre skolorna för kvinnlig ungdom med åtminstone 200,000 kr., hvarigenom nämnda årliga anslag i sin helhet komme att uppgå till 300,000 kr.*

I sanning högst måttliga anspråk! Våga vi tro att svenska folkets representanter vid 1896 års riksdag skola inse detta och ej slå döförat till för de här anförda talande argumenten med dess lika talande siffror? Att i en anslagsfråga ställa en kommande riksdags horoskop är en alltför vansklig uppgift för att man skulle drista inlåta sig därpå, men om någonsin framgången af en sak bör stå i något förhållande till sakens berättigande är det här, hvadan den svenska flickskolans vänner torde kunna hysa den förhoppningen, att deras vädjan till riksdagens generositet och rättvisa ej varit förgäfvets.

Vi skola allt framgent med vaket intresse följa utvecklingen och gången af detta viktiga ärende.

En arbeterskefest.

Sedan många år tillbaka har föreningen Handarbetets vänner årligen till någon af sina mest förtjänta arbeterskor såsom en belöning och uppmuntran utdelat ett penningbelopp, vanligen utgående med 50 kr. Detta s. k. arbeterskepris stiftades redan 1882, då Handarbetets vänner ännu utöfvade sin verksamhet under mera begränsade förhållanden. Samhörigheten och växelverkan emellan alla dem, som inom denna förening arbeta med hufvudet eller med handen har dock alltid varit lifligt känd och erkänd, och därför blef utdelning af detta pris en välkommen anledning för att samlas till en liten fest. Från att från början hafva varit en enkel kaffebjudning, vid hvilken några få tiotal personer voro närvarande, har arbeterskefesten småningom under årens lopp antagit allt större dimensioner.

Då den 18:de sistlidne oktober en sådan prisutdelning åter ägde rum, samlades omkring 120 personer i Handarbetets vänners rikt upplysta och festligt smyckade lokaler. Det traditionella kaffebordet var nu dukadt i »långa banor», och förfriskningar af flera slag serverades under aftonens lopp. Men icke blott för den materiella välfägnaden var det rikligen sörjdt. Föredrag, utmärkt sång och äfven förströelser af annan art voro anordnade, tal och skålar omväxlade och stämningen var hela kvällen den bästa. Det var tydligen en tillfredsställelse såväl för styrelsen som för alla dess medarbetare att få samlas till ett gemensamt uppfriskande samkväm.

Den allvarliga delen af festen utgjordes af prisutdelningen, hvilken alltid försiggår med en viss högtidlighet. Styrelsens ordförande öfverlämnade priset för innevarande år till gobelinsväfverskan Hanna Person från Skåne, hvarvid särskildt betonades, huru i denna Sveriges sydligaste provins, inom de välburna hemmen på landsbygden, den vackra gobelinsväfnadskonsten sedan äldre tider fortlevat från generation till generation. Ordf. erinrade äfven om denna textila konstarts nuvarande uppblomstring inom vårt land och omnämnde några af de arbeten, med hvilka Hanna Person varit sysselsatt under de år hon arbetat inom föreningen; såsom t. ex. väfnader till bänkadyner afsedda för rikssalen på Gripsholms slott, bänkadrätter, sända som gåfvor till Baden m. fl. Det hjärtliga talet afslöts med några ord af uppmuntran till pristagerskan och lyckönskan till fortsatta bemödanden och nya framsteg, hvilka skulle blifva en heder för henne själf och för Handarbetets vänner.

Omedelbart härefter framfördes af en af styrelsens ledamöter, nedanstående, af henne själf författade, med lifligt bifall emottagna verser:

*Så tyst i skogens dunkla gömma
Den klara källans flöde går,
Men friska bäckar gifmildt tömma
Så rika krafter i dess spår,
Att vattnet stiger, floden växer
Och vidgar sig allt mer och mer,
Tills stolt och fri dess bölja glider
Och yppig grönska stranden ger.*

*Och källan lik, en tanke spirar
Ur själens djup; knappst anad, re'n
Med handling sitt förbund han firar
Och fram i ljuset bärs idén.
Och nya krafters källsprång föras
I tankens fära till ett helt,
Som sinat ut och snart förrunnit
Om uti skilda flöden delat.*

*Så har hon vuxit den förening,
Som fest i afton firar här,
Och rätt hon tydt den djupa mening,
Naturens tysta språk oss lär:
Ej källan ensam ger åt floden
Dess makt att hän mot hafvet gå,
Om ej med handling fast förbunden
Kan tanken aldrig målet nå.*

*I vår förening härskar anden
Af solidarisk skyldighet.
Finns enighetens tråd i banden
De brista icke, som man vet.
Att en beror utaf de andra,
Det hela utaf en och hvar,
Vi känna detta, mina vänner,
Och däri städs vår styrka var.*

*Mot samma mål vi alla sträfva:
Det sköna är vårt ideal.
Om garn vi väga, sy och väfva,
Om rita eller räkna tal;
Om vi i styrelsen fått säte,
Om med paketerna vi gå,
Hvad mer! Vi äro alla delar
Af ett gemensamt helt ändå.*

*Må Handarbetets vänner lefva
Och verka, som förut de gjort,
Och när en gång vi seglen refva
Må andra sträfva immerfort
Att främja fosterländska syften,
Att fylla ideela kraf,
Och att de rika skatter öka,
Som tankens källa åt oss gaf.*

Meddelanden från Fredrika-Bremer-Förbundet.

Stipendiefonderna.

Donationsfonderna. På grund af testamentariskt förordnande af framlidna fru Sophie Adlersparre, född Leijonhufvud, har till Förbundet öfverlämnats ett kapital af kr. 5,000 under benämning *Leijonhufvud-Adlersparreska stipendiefonden*. Afkastningen af nämnda fond skall inom vissa af testator bestämda släktled utgå som yrkes- eller studiestipendier åt kvinnliga medlemmar af släkterna Leijonhufvud och Adlersparre.

Allmänna Stipendiefonden. I likhet med föregående år har stipendiekomiténs sekreterare äfven i höst inför inbjudna kretsar lämnat redogörelser för Fredrika-Bremer-Förbundets verksamhet och syfte, hvarefter lokalkomité för stipendiefonden bildats i Vestmanland under ordförandeskap af landshöfdingskan E. Hederstierna.

Inför Notarius Publicus i Kristianstad har dragning ägt rum i det lotteri, som af lokalkomitén därstädes anordnats till förmån för länets insats i Allmänna Stipendiefonden.

Tack vare det utmärkta sätt hvarpå detta lotteri anordnats och de ledande personernas och allmänhetens stora offervillighet uppgår den behållning, som tillfaller länsfonden till kr. 3,703: 79.

*

Fröken Mathilda Abenius i Vesterås och fröken Charlotte von Essen i Örebro, hafva godhetsfullt emottagit kallelse att vara Fredrika-Bremer-Förbundets ombud.

Från skilda håll.

Sverige. F. T. Borg †. Den 23 sisl. okt. afled i Helsingborg efter endast några timmars sjukdom, redaktören för Öresundsposten, förre riksdagsmannen *Fredrik Teodor Borg*, vid 71 års ålder.

Dagspressen har tecknat Borgs lifsgärning, och redogjort för hvad han verkat såsom publicist, riksdagsman och kommunalman. Det har där framhållits, hur han ständigt hade en öppen blick för alla nya rörelser inom samhällslifvet, hur han alltid stod i främsta ledet, då det gällde strid för sanning och rätt. Icke underligt därför att kvinnofrågan alltid i Borg kunde påräkna en varmt intresserad förkämpe. Under de år han tillhörde riksdagen torde väl heller knappast ha förekommit någon debatt rörande denna fråga, hvarvid icke Borg med varm öfvertygelse förde kvinnornas talan. Men han nöjde sig icke med att endast i debatten understödja andras motioner. Af de reformer inom kvinnolagstiftningen, som under de senaste 10, 15 åren antagits af riksdagen, har flertalet utgått från Borg.

Så var det han som vid 1887 års riksdag väckte förslag om rätt för kvinnan att inväljas i skolråd, fattigvårdsnämnd och fattigvårdsstyrelse, ett förslag, som sedan blef lag 1889. Likaledes var det Borg, som vid 1889 års riksdag väckte motion om höjande af kvinnans äktenskapsålder, hvilken motion, ehuru i mycket reducerad form, ledde till ändring af den bestående lagen. Riksdagen 1892 beslöt nämligen att äktenskapsåldern för kvinnan skulle höjas från 15 till 17 år, medan Borg i sin motion föreslagit, att äktenskapsåldern för kvinnan liksom för mannen skulle sammanfalla med myndighetsåldern, således infalla först vid 21 år.

Att Borg icke var rädd att draga de yttersta konsekvenserna af reformsträfvanerna för kvinnans frigörelse, visade han, då han vid 1884 års riksdag väckte motion om att så väl valrätt som valbarhet till andra kammaren skulle tillerkännas kvinnor, hvilka för öfrigt innehade erforderliga kvalifikationer. Motionen ledde, såsom lätt var att förutse, icke till några praktiska resultat, men Borg glädde sig öfver att genom den hafva gifvit form åt en framtids tanke och öfver att hafva varit den förste, som på den svenska riksdagen begärt full medborgerlig likställighet mellan män och kvinnor.

*

Första häftet af *Fredrika Bremer, biografisk studie*, det verk, som kan sägas utgöra *S. L—d Adlersparres* litterära testamente till eftervärlden, har nu utkommit i bokhandeln. Utom *S. L—d Adlersparres* namn bär arbetet äfven hennes medarbetares, *Sigrid Leijonhufvud*, hvilken afslutat och redigerat den omfattande biografien. Vi återkomma till ett utförligare omnämnande af arbetet.

*

Kvinnan och de exakta vetenskaperna. Tidskriften »*Bibliotheca mathematica*», offentliggör i ett af sina senaste häften en tysk uppsats

med ofvanstående titel, innehållande en förteckning på de kvinnor, såväl nu levande som döda, hvilka utmärkt sig inom de exakta vetenskaperna, matematik, astronomi och fysik, såsom själfständiga skriftställerinnor, öfversättarinnor och utgifvarinnor eller såsom aktiva medarbeterskor åt vetenskapsmän. Förteckningen, som naturligen ej kan göra anspråk på fullständighet, har dock att framvisa ett ganska aktningvärdt antal kvinnliga vetenskapsiddkare. Bland dessa till ett 80-tal uppgående namn återfinner man vid sidan af en Hypatias, en Sophie Germain († 1831) m. fl. storheter från flydda tider, många som för vårt land och för vår tid äga större betydelse, däribland i främsta rummet Sophie Kovalevsky, hvars verk ensamt för sig upptaga en sida i förteckningen. Af nordiska kvinnor märkas för öfrigt namnen: Nanny Lagerborg-Cedererentz, Jenny Rossander-Tschudi och Anna Rönström.

*

Kvinnliga studenter vid Upsala universitet äro höstterminen 1895 till antalet 29, flere än under något föregående år. Bland dessa äro en filosofie och juris kandidat, en medicine kandidat och e. o. amanuens vid patologiska institutionen samt 6 filosofie kandidater. Tvenne kvinnliga studenter tjänstgöra såsom referenter i Naturvetenskapliga studentsällskapet och tre stå såsom seniorer i sina respektive nationsföreningar. 14 tillhöra Stockholms nation och 4 Västmanlands-Dala.

*

Upsala kvinnliga studentförening hade den 27 september sitt första sammanträde för terminen, hvarvid omvaldes till ordförande fil. kand. Lydia Wahlström, till v. ordf. fil. stud. Sigrd Björklund och till sekreterare fil. kand. Ellen Lindhult. Föredrag hölls af fröken Maj Lagerheim öfver »Ett stycke medeltidsmystik», en studie öfver Visby-priorn Petrus de Dacia med ledning af professor Schücks arbeten och Acta sanctorum.

*

En gäst från Finland. Fröken Alma Hjelt från Helsingfors, en af de ledande krafterna inom Finsk kvinnoförening och under en del år dess sekreterare, har under höstmånaderna gästst Stockholm för att studera åtskilliga institutioner och förhållanden. Fröken Hjelt, som genomgått Gymnastiska Centralinstitutet för att i sin fädernestad verka som gymnast, har mycket vistats i Sverige, där hon tack vare sin vinnande och älskvärda personlighet och sin framstående begåfning förvärfvat många vänner. På de samkväm, som af dessa vid ett par tillfällen för den finska gästen anordnats, har fröken Hjelt lämnat intressanta redogörelser om Finsk kvinnoförenings verksamhet och kvinnorörelsen i Finland. Fröken Hjelt är en af stiftarne af den första finska samskolan i Helsingfors och är denna ansedda skolas kassaförvaltare.

*

»*Samfundet för befrämjande af ett naturenligt lefnadssätt*» är namnet på ett i november förlidet år stiftadt sällskap med det lofvärda ändamålet att verka för ett sundare och enklare lif inom vårt samhälle. Visserligen är samfundets hufvuduppgift att på ett verksamt och mera omfattande sätt sprida kunskapen om och bevisa fördelarna af det vegetariska lefnadssättet, men äfven för dem som ej hylla den absoluta vegetarismen innehålla många af de af sällskapet hyllade idéerna mycket som är beaktansvärdt och för hvar och en tillämpligt. Bland de många småskrifter, som redan utgifvits, förtjänar särskildt den »Om våra inhemska trädgårdsprodukters värde som närings- och hälsomedel» att uppmärksammas såsom ägande stort praktiskt intresse.

*

Husmoderns almanacka hör till de nyheter inom 1896 års bokmarknad, som så väl för sin originella och tilltalande form som för sina praktiska egenskaper efter all sannolikhet kommer att hälsa med belåtenhet inom de svenska hemmen. Det är Norstedt & Söners som fallit på den goda idén att bereda våra husmödrar denna angenäma öfverraskning till nyåret. Någon större sakkunskap i fråga om bedömandet af ett litterärt alster af denna art tilltro vi oss ej äga, vi måste därför inskränka oss till att endast lämna en flyktig beskrifning öfver det vackra arbetet. Man tänke sig en kalender af de större väggalmanackornas format, präktigt utstyrd med allegoriska barnfigurer, utförda af Julius Cronberg och symboliserande i denna konstnärs välkända manér kokkonstens olika grenar samt utgörande hushållsalmanackans infattning. Utom en almanackas vanliga ändamål att vara datumvisare, fullgör denna den lika viktiga uppgiften att för hvar dag som går lämna ett nytt blad i kokkonstens historia, d. v. s. hvart kalenderblad skänker den bekymrade husmodern *förslag till morgondagens middag* — tvenne alternativa förslag för familjer af olika inkomstgrad — och ej nog därmed, på bladets baksida finner man recept på de olika maträtterna — 2 gånger 365 matsedlar på 2, 3 å 4 rätter! — med pris, mått, mål, vikt och beredningssätt på det noggrannaste angifna. Husmoderns almanacka, jämte den handledning vid dess begagnande, som åtföljer densamma, är utarbetad af fröken Lotten Lagerstedt, den för sina föregående förträffliga arbeten i huslig ekonomi kända författarinnan.

*

Lahmanns underkläder är en rubrik, som sedan ett par år dagligen står att läsa i tidningarnas annonsafdelning. Få af nyare tiders uppfinningar inom den mänskliga klädedräkten förtjänar också en så hög grad af uppmärksamhet som dessa på en gång lätta och varma bomullsväfnader, hvilka äga flanelens bästa egenskaper utan att dela dess fel, hvarför deras förträfflighet ej nog ofta kan påpekas.

~~*

FREJA-MAGASINET

C. E. Lagerström

18 Humlegårdsgatan 18

18 Götgatan 18

29 Drottninggatan 29.

Höst- och Vinterunderkläder.

Doktor Lahmanns Reform-Bomulls-Underkläder

för herrar, damer och barn.

hafva under de senare åren vunnit stor efterfrågan och rekommenderas af Herrar Läkare.
OBS! Priskuranter och kvalitétprofver sändas på begäran.

S. Berendt J:or & C:o, 24 Drottninggatan 24.

Personer, som ligga under läkarevård,

emottagas i inackordering med erforderlig sjukvård.

Pris från 4 Kr. pr dag.

Referenser: D:r F. Netzler, 3 Sturegatan; D:r A. Kull, 26 Nybrohamnen;
D:r F. Klefberg, 11 b Nybrogatan; D:r G. Hellström, 22 Hamngatan.

WALBORG ULRICH,

Utex. Sjuksköterska.

38 Kommendörsgatan, 1 tr., Stockholm.

Bell telefon 404 i förbindelse med Riks- och Allm. telefon.
Förfrågningar besvaras med omgående.

Fredrika-Bremer-Förbundets Jurist

lämnar åt kvinnor råd och upplysningar i
juridiska och ekonomiska angelägenheter.

Träffas å förbundets byrå

54 Drottninggatan, 1 tr.

Onsdagar och Lördagar kl. 10–11 f. m.

Lektioner i målning.

Anna Bergman, född Hallgren,

gifver ånyo lektioner i porslins-, olje- och akvarellmålning.

Sturegatan 26, 1 tr. upp.

Äkta
COLLODIN.

Tillförlitligast

och af **Tusen-**

tals personer

bepröfvadt me-

del mot **liktornar.**

vårtor, hudhårdnad

och **nageltrång.**

Obs. alltid denna in-

registrerade etikett som

garanti för varans äk-

het.

INTYG:

Undertecknade, som användt Herr Axel Litströms Colloidin mot liktornar och kylknölar, ha funnit medlet fullt motsvara sitt ändamål, och kunna det därför hos enhver till det bästa rekommendera. Ämål den 3 maj 1886.

I. G. Geijer. A. Ljungberg,

Rådman.

Undertecknad, som varit be-
svärad af en mängd vårtor, har
genom användandet af »Colloidin»
från Apotekaren Herr Axel Lit-
ström i Falun, blifvit från dem
helt och hållet befriad; hvarföre
jag omnämnda medel hos enhver
till det bästa rekommenderar.

Motala & Nykyrke d. 27 aug.
1886. *August Axén, Handlande.*

Säljes hos Parfym- och Bokhandlare i flaskor å **60 öre** och **1 krona.**

Franko mot **1 kr. 20 öre.**

AXEL LITSTRÖM, Falun.

VÄFGARNER

af Bomull, Linne (Almedahls) och Ylle, största sorterade lager, till de läg-
sta priser i

AXEL HINDERSONS

Garnebod: **Hötorget 13.** — Filial: **Götgatan 18.**

Priskurant sändes på begäran.

Nya böcker till Julen 1895.

Från Fosterlands-Stiftelsens Förlags Expedition.

Stycken ur Davids Psalmer, melodier för en eller flera röster med accompagnement af pianoforte eller orgelharmonium af *Joel Blomquist*. Första häftet 75 öre. Hela arbetet utkommer i 10 häften. Subskription mottages hos alla Bokhandlare.

I aftonens frid. Andliga sånger af *A. S-g.* Musik med text. Andra samlingen. 2 kr.

Några tilldragelser ur Baron Hans Henr. von Essens lefnad. Meddelade af honom sjelf. 4:e och sista häftet 1 kr. Hela arbetet inbundet i fint och vackert band 5 kronor. Lösa permar till arbetet finnas hos alla Bokhandlare à 75 öre.

Frideborg. Folkkalender för 1896 af *P. Wadström*, med 7 porträtt och 32 teckningar samt bidrag af flere författare. Kart. 1 kr. klotb. 1: 75.

Varde ljus! Illustrerad missionskalender för 1896 af Docenten *Ad. Kolmodin* med bidrag af flere författare. Häft. 75 öre, kart. 1 kr.

Allt eller intet. Svenskt original af *Runa*. Häft. 1: 25. Detta arbete, hvarmed en ny signatur första gången framträder, utmärker sig genom en djupt kristlig anda och en vaken blick på det verkliga lifvet. Hjältinnan är en sjuksköterska. Berättelsen håller intresset spändt från början till slutet.

Gnistor. Berättelser af *H. Schmidt*. Häft. 1 kr., kart. 1: 25. Berättelserna äro af framstående värde, stilen är ypperlig.

Ur svenska folklifvet. Berättelser af *H. K.* Tredje häftet 50 öre. — Dessa berättelser äro naturtrogna bilder ur lifvet, intressanta och framförallt lärorika.

Våra högtider af *Emil Frommel*. Häft. 1: 50, klotb. 2: 50. — »Man mötes ständigt under läsningen af denna bok af fina iakttagelser, af nya anslående synpunkter, som kasta ett öfverraskande ljus öfver de heliga tilldragelserna. Vi uppmana alla stilla andar att göra bekantskap med detta sköna arbete.»

Trosvittnen i Gamla Testamentet. Skildringar och betraktelser af kontraposten *Fr. Sandberg*. V. Åker. Första häft. 60 öre. Arbetet utkommer kompl. i 5 häften med band före julen i år.

De kristnas lefvande hopp, eller trons blickar in i det tillkommande lifvet. Till tröst och uppmaning för medvandrare till hemmet där ofvan af *I. L. Müller*. Öfversatt från 5:e tyska upplagan. Häft. 75 öre, inb. 1 kr.

Bibliotek för de unga. 6 nya häften:

Nr: 70. *Penningar och lycka*. 10 öre

71. *Herdegossen*, som blefläkare. 25 ö.

72. *Esters Julafton* af *Ottilie Wildermuth*. 15 öre.

73. *Befrielsen*. Berättelse från drottning Johannas af Navarra dagar. 25 öre.

74. *Sen lycka*. 25 öre.

75. *Fader vår* af *M. Roos*. 10 öre.

Lilla Barnbiblioteket. Berättelser för barn samlade af *E. S. K.* Sex häften med illustrationer i vackert omslag à 10 öre hvardera.

Ur lifvet. Berättelser för hemmet och söndagsskolan, samlade af *L. S.* Andra serien, innehållande 8 små böcker i fina färgtrycksomslag. Hela ser. 1 kr.

Den föregående serien blef förra året med stor förtjusning mottagen af de små. Vi äro förvissade, att äfven denna serie skall omfattas med samma intresse för såväl dess goda innehåll som dess utsökt fina utstyrel.

Barnens Bilderbok, 3:dje och 4:de boken, med utsökt fina illustrationer och ett för de små afpassadt, godt och lärorikt innehåll af *L. S.* Pris 75 öre för hvar.

Af denna barnbok utkommo i fjol första och andra häftena, hvarpå nu följa tredje och fjärde. Berättelserna äro hämtade ur verkliga lifvet och vilja, på samma gång de i ord och bild bereda barnen en roande sysselsättning, äfven inskräpa någon nyttig lärdom.

Bilderböcker för barn:

Vårblommor, med verser af *L. L.* 30 öre.

Ur barnavärlden d:o *L. L.* 30 öre.

Berättelser för barnkammaren med verser af *L. L.* 40 öre.

Sommarlif på Blomgård med verser af *L. L.* 75 öre.

Sommardagar i skogen med verser af *L. S.* 1: 25.

Barnens Tidning och *Barnens Vän* för 1895, inbundna i vackra band à 2 kr.

Barnens Tidnings julnummer för 1895. 15 ö.

Herrar och Damer.

Beställningar och reparationer
emottagas af

finare Skodon.

Specialité:

Herrskodon.

ERICSON

19 Norrlandsgatan 19
STOCKHOLM.

Till Fredrika-Bremer-Förbundet insända böcker.

Wilh. Billes bokförlagsaktiebolag: *J. G. Laurell*, Hvilken ställning skola vi intaga till de s. k. likgiltiga eller fria tingen särskildt spritdryckerna?

Adolf Bonnier: *L. Marholm*, Kvinnor.

Alb. Bonnier: *E. Ameen*, En moder. — *E. Key*, Individualism och socialism. — *A. Lundegård*, Tannhäuser. — *B. Harraden*, Skepp som mötas i natten. — *A. Ohlin*, På forskningsfärd efter Björling och Kallstenius. — *G. Ebers*, Kleopatra. — *Mathilda Malling*, Fru Guvernören af Paris.

Fahlerantz & Co: *Snorre*, Bitar.

J. G. Fredengren: *Orison Swett Marden*, Konsten att komma sig upp i världen eller att skaffa sig framgång utan svårigheter, h. 2 o. 3.

H. Geber: *M. Lönnberg*, Från skilda tider. — *G. Björlin*, Fordomdags. — *L. Fitinghoff*, Gamla Näset, 2 ex.

Hälsovännens förlag: *A. Hegar*, Den sexuella driften. — *G. H. Dvertie*, De smittosamma sjukdomarne och deras bekämpande.

Lars Hökerberg: *K. Svieta*, Bydoktorn. — *Uffe* och *G. Hjelmerus*, Geografiska kurser, 2 ex. — *Uppsala enskilda läroverks styrelse*, Huslig ekonomi som läroämne. — *E. Orzesko*, I de djupa dalarna. — *A. P. Valdes*, Marta och Maria.

Ad. Johnson: Svenska stormän från fattiga hem. — *A. Baumgarten*, Kneipp och hans läkemetod.

Abr. Lundquist: *A. Bergström*, Sångkurs för skolan.

P. A. Norstedt & Söner: Förlagskatalog 1823—1893. — *H. Haglund*, Ordningsregler för Husjungfrur. — *S. J. Boëthius*, Historisk läsning för skolan och hemmet. Allmänna historien I, Fortiden.

Samson & Wallin: *G. Björklund*, Freds- och afväpningsfrågan.

Jos. Seligman: *A. U. Bååth*, Nordmannaskämt.

Wahlström & Widstrand: Svenska Turist-föreningens årsskrift för 1895, 2 ex. — *H. Nyblom*, Digte. — *A. Roos* (Alfaro), Tysta djup.

Miloske Boghandels forlag: *L. Kieler*, Paa Post!

J. F. Bergmann, W. Herstatt & O. Kamp, Die Hauswirtschaftliche Unterweisung der Landmädchen und Frauen in Deutschland und in Ausland.

Mac Donald: Abnormal Woman.

BIKUPAN

21 Klara bergsgatan 21

Försäljningsmagasin för Fruntimmersarbeten,

såsom:

*Väfnader, Nationaldräkter, Träsniderier,
Vadstena Spetsar, Broderier, Stickade och Virkade
arbeten, Barnkläder, Dekorationsartiklar, Dockor,
Leksaker m. m.*

Utstyrselar och alla slags Fruntimmersarbeten förfärdigas.

Märkning verkställes.

Rekvisioner från landsorten expedieras skyndsamt.

Utmärkt arbete! Billiga priser! Förtjänsten sömmerskans!

Allm. tel. 64 91.

Allm. T. 55 82

Fysiologiska skodon

för damer, herrar och barn

tillverkas hos undertecknad till moderata priser.

Personer som hafva ömtåliga eller förstörda fötter, kunna hos mig få skodon, som passa väl och äro bekväma att gå med.

C NILSSON, Drottninggatan 100.

Allm. T. 55 82

August Bergin & C:o

Magasin för Spegel & Tafvelramar

STOCKHOLM

22 Lilla Vattugatan 22

Allm. Telefon 51 79.

Herrar och Damer.

Beställningar och reparationer emottagas af finare skodon.

Specialité: Herrskodon.

Kasta ej bort felaktiga gummigaloseher, utan låt laga dem efter den välkända ryska metoden, som åstadkommer samma styrka och utscende som nya! Omlackering 10 à 15 öre paret. 12 Floragatan. Ernst Ågren.

Annonser för DAGNY

upptagas af

fröken Ingeborg Bergström, 31 Östermalmsg., f. d. 28.

Sparsamma Fruar!

Ull och Stickylle hand som maskin, Schalar, Filtar, Plaids, Doffel, Kläden till herrkostymer m. m.

OBS.! Gardiner i fornonordiska färger och mönster värfas af såväl rent ullgarn som trasgarn. Mattor värfas. All slags färgning och kemisk tvätt, beredning och präsning verkställes. Profver och prisuppgifter på begäran. Gods afhäntas afgiftsfritt från hemmen, ångbåt och järnvägsstation.

Goda varor! Billigaste priser! Reel behandling! HILDUR ANDELISSON, Rikstel. 163. Allm. Telefon 76 53.

emottages till spånad af all slags garn, väfnad af tyger för såväl Schalar, Filtar, Plaids, Doffel, Kläden till herrkostymer m. m. Mattor värfas af såväl rent ullgarn som trasgarn. Profver och prisuppgifter på begäran. Gods afhäntas afgiftsfritt från hemmen, ångbåt och järnvägsstation.

HILDUR ANDELISSON, 12 Hötorget 12, ingång från Oxtorgsgatan. Stockholm

Aktiebolaget Parasitocida

Desinfektions- och Mattrengöringsanstalt

Tel. 87 99. 101 Valhallavägen 101. Tel. 87 99.

Rengör mattor efter föregående desinfektion från damm och smuts enligt ny metod;

Rengör möbler, säng- och gångkläder från mal och andra parasiter;

Reder tagel och renar fjäder medelst nykonstruerade maskiner.

Pelsverk och mattor emottagas till konservering emot mal.

Hämtning och hemsändning inom Stockholm kostnadsfritt.

Kontor: Drottninggatan 23, 2 tr. upp.

Allm. Telefon 73 73.

Barnängens Patenterade Mjölktvål.

(Patent nr 2290.)

Redan i äldsta tider var mjölken uppskattad som ett framstående toalettmedel till hudens förskönande, och nutida mejerskors fina hy och vackra händer utgöra talande bevis på medlets förträfflighet.

Barnängens Mjölktvål är efter en patenterad metod direkt framställd från naturlig mjölk, hvadan densamma ovilkorligen gör hyn och huden *hvit, vacker och smidig*, hvarom en och hvar kan öfvertyga sig genom någon tids daglig användning.

Obs. I följd af patentet kan ingen mer än vi framställa denna tvål.

Obs. Etiketterna (med björnstämpeln och Barnängens namn) äro inregistrerade.

Barnängens Tekniska Fabrik, H. Maj:t Konungens Hofleverantör, Stockholm.

Å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, Stockholm, 54 Drottninggatan,

finnas anmälda kvinnliga arbetssökande såsom: lektionsgivare i olika ämnen, svenska och utländska lärarinnor för hem och skolor, kontors- och skrifbiträden, bonner, husföreståndarinnor, sällskap och biträden i hem, föreläserskor, gymnaster, sjuksköterskor m. fl.